БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, ҚЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1926 чылда үндезилетингеН

1952 ИЮЛЬ 12 СУББОТА № 134 (2564)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Эвилелинде (1 арын).

И. В. Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерни алдарлыы-биле күүседир дээш (1 арын).

ПАРТИИЖИ АМЫДЫРАЛ: Х. Кюрю. — Совет албан черлериде партия эге организацияларының ажылын экижидер (2 арын).

К. Бора-көже. — Партия бөлүүнүң түннелдиг ажылдары (2 арын).

Колхоз тудуунда хожудаашкынны дүрген узуткаар (2 арын).

А. Григоренко. — Школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээринче бүгү хөй-ниитини киириштирер (3 арын).

П. Ушаков. — Чаъстыг үеде сигенни кургадырының болгаш ажаап алырының аргалары (3 арын).

М. Сазанакова. — Өөр чылгынын мастери (3 арын).

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыглары (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпирлери

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Берлинге болган онза сессиязы бодунуң ажылын дооскан. Тайбынның чүс-чүс миллион талалакчыларының күзел-чүткүлүн илередип турар болгаш бүгү-делегейге канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг болуп турар шиитпирлерни ук сессия үндүрген. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели дөрт улуг күрүнелерниң чазактарынга болгаш бүгү улустарга герман айтырыының талазы-биле кыйгырыгны, Японияны катап боо-чепсеглеп турарынга удур, демократтыг Япония дээш демисел дугайында резолюцияны, Кореяда дайынны соксадыр дугайында резолюцияны болгаш улустарның тайбың камгалалының конгрезин бо чылдың декабрьда чыылдырар дугайында кыйгырыгны үндүрген. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели ол ышкаш база 1952 чылдың апрель 1-де Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң Ослога болган хуралының «бактериологтуг дайынга удур» үндүрген кыйгырыын бадылаан.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязының кичээнгейинин төвүнге чугула бүгү-делегей ужур-дузалыг айтырыглар туруп турган-дыр деп чүве үстүнде документилерни анаа-ла санааны безин көргүзүп турар-дыр.

Амгы улустар аразының харылзааларының айтырыгларында база бир эң чугула болуп турар герман айтырыынче Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязы онза кичээнгейни угландырган. Американың Катышкан Штаттарының, Францияның, Великобританияның болгаш ССРЭ-ниң чазактарынга база делегейниң бүгү улустарынга үндүрген бодунуң кыйгырыында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели герман айтырыгны тайбын арга-биле шиитпирлээр дугайында айтырыгга дөрт улуг күрүнелерниң онза харыысалгалыын айтып турар. Ук кыйгырыгда чугаалап турары болза, бир талазында АКШ-тың, Францияның болгаш Великобританияның, өске талазында бонн эрге-чагыргаларының аразында Боннга болгаш Парижке чардынган чаңгыс талалыг дугуржулгалар Милитаризмни болгаш фашизмни катап тургузуп Германияның башкаланчаан улам ханыладып турар.

Бүгү делегейниң миллион-миллион эр, херээжен кижилериң амыдырал эрге-ажыктарын илеретпишаан, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели бодунуң кыйгырыында мынча деп турар:

«Дөрт күрүнелерниң герман айтырыын тайбың арга-биле таарыштырарының бүгү-ле шиитпирлерин үндүрер сорулгалыг конференциязын озалдадыышкын чокка чыылдырары — эң дээре шиитпир болур деп Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели санап тур.

Эң дээре шиитпир болза, немец улустуң тускай, хостуг соңгулдаларны чорудуп тургаш, бодунуң чаңгыс-аай чоруун боттандырары болгаш гитлержи Германияның дайылдажып турганы бүгү-ле күрүнелериби-биле тайбынның керээзин чарар чазаан боттарынга тургузуп алыры болур деп тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели көрүп турар.

Катышкан, демократтыг, хамаарышпас болгаш тайбынга ынакшылдыг Германияның тускай турар эргезин ук керээ хүлээп алыр ужурлуг».

Боттарының бүгү күштерин катыштыргаш, улустар чаңгыс талалыг дугуржулгаларны бадылаарын болдурбазын чедип алыр, дөрт күрүнелерниң конференциязы герман айтырыгны улустарның боттарының айыыл чок чоруун-даа, немец улустуң национал эрге-ажыктарын-даа харыылап турар кылдыр тайбың арга-биле шиитпирлезин дээш ону чыылдырарын база чедип алыр деп Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели идеген турар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыы үүгле дөрт күрүнелерниң чазактарынче угланган эвес, харын бүгү чурттарның улустарынче база угланган. Ук кыйгырыг ылаңгыя Германияда, Англияда, Францияда, Италияда, скандинав чурттарында болгаш Германия-биле кызыгаарлажып турар бүгү чурттарда профэвилелдерин, партияларны, организацияларны, хүрээ шажыннарны кыйгырып турар. Ук кыйгырыг өзүп олурар салгакчыларже болгаш дайынның айыылын билип, ук айыылды чайладырын күзеп турар бүгү кижилерже угланган.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязының шиитпирлеринде улуг кичээнгей япон айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлээринче салдынган. Японияны катап боо-чепсеглеп турарынга удур, демократтыг Япония дээш демисел дугайында резолюциязында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң айтып турары болза, Американың Катышкан Штаттарының күткүлү-биле Сан-Францискога чардынган керээ болгаш ук керээден үндезилетинип үнген япон-америк дугуржулгалар чүгле япон улустуң тайбың хөгжүлдезинге айыылдыг болуп турар эвес, харын делегейниң өске-даа улустарынга база айыылдыг болуп турар.

Азияга дайынның нептерээриниң ол айыылы-биле чергелештир Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң санап турары болза, Сан-Францискога чардынган керээ болгаш аная үндезилетинген дугуржулгалар чөптүг эвес, үүге дээрге олар мурнунда туруп турган улустар аразының дугуржулгаларын херекке албаан. Оларны бүгү соңуургалдыг күрүнелериң ат салганы ёзулуг керээ-биле солуур ужурлуг. Ук керээ болза, бүгү эзлеп чагырар шериглерни үндүрер болгаш Японияга даштыкының шериг баазаларын тургузарын хоруур, япон улустуң тускай турар эргезин болгаш оон демократтыг, тайбың хөгжүлдезиниң эргежок чугулазын үүлдүг деп көөр ужурлуг.

Милитаризмниң күштеринге болгаш дайынга удур, тайбың дээш мадырлыг демисежип турар япон улуска Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели байыр чедирип турар. Япон улустуң демиселий деткиринче, Азияның болгаш Оожум океанның чурттарының тайбың талалакчыларының конгрезин чыылдырар сорулга-биле тайбынның болгаш демократияның күштерин мобилизастаарынга бүгү-ле күштү салырынче Азияның болгаш Оожум океанның өске бүгү улустарын Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели кыйгырып турар.

Япон айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлээринге тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижилер сонуургалдыг.

Кореяда дайынны соксадыр дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң резолюциязын тайбынга ынакшылдыг бүгү-улустар чаңгыс эп-сеткилдиг деткиир. Корей улустуң хилинчектенип турарын соксадып, тайбынны камгалап алыр дээш, бүгү делегей эргелерин болгаш чаңчылдарын хүндүлээринге үндезилээш, тайбынчыдылганы тургузуп, дайын чорудулгаларын оон-биле доп-дораан соксадырын; бактериологтуг дайынның чепсектерин ажыглаарын хоруп турар 1925 чылдагы Женева протоколун бүгү чурттарның бадылаарын болгаш сагыырын негээринче бүгү улустарны Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели кыйгырып турар. «Ол чаагай сорулгаларны чедип алыры тайбынның болгаш чөптүг чоруктуң, корей улустуң хостуу-биле илереткен тура-соруун хүндүлээриниң болгаш оон девискээринден даштыкы шериглерни үндүреринің аргазы-биле Кореяга быжыг тайбынны тургузарын хандырар»—деп ук резолюцияда айтып турар.

Гитлержи араатанзыг чоруктуң болгаш ханныг дээрбедээшкиниң оруунче кирген америк интервентилериң Кореяда дүржок бак кем-бурууларынга удур тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижи төрелгетен килеңнеп турар. Тайбың чонну кыргып-хыдыыр чорук-биле, туттурган шериглерни өлүрүп турары-биле, хорайларны болгаш суурларны араатанзыг бомбалаар чорук-биле, кыргып хыдыышкынның сан-түк чок, чепсектерин—бактериологтуг чепсектери, хоранныг чүүлдерни болгаш чалбыыштаныр бомбаларны ажыглап турар чоруунга улустарның сеткилбодалы канчап-даа таарышпас. Канчаар-даа аажок кадыг-дошкун чепсектер-биле чорутунуп турар Кореяда дайын болза, делегейниң бүгү улустарынга шыңгыы сагындырыг болуп турар. Чүгле бүгү делегейде тайбың талалакчыларының быжыг эп-сеткилдиг хөделиишкиннери агрессорну кынчыктырбас болгаш Кореяда дайынны соксадып шыдаар.

1952 чылдың декабрь 5-те Венага ажытынар улустарның тайбың камгалалының конгрезин чыылдырар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыынга тайбынга ынакшылдыг бүгү кижилер улуг ханыышкын-биле ужуражыр.

«Кореяда дайынны үргүлчүлевишаан турар чорук, массалыы-биле узуткаарының чепсектерин ажыглап турары, герман болгаш япон милитаризмни катап тургузуп турары, нацияларның хамаарышпас чоруунга удур күчүлээшкиниң аргаларын ажыглаар чорук бүгү-ле кижилерни, дайынның айыылын амдыгаа чедир билбейн турган кижилерни безин дувуредип турар.

Дыка хөй чурттарның улустары тура-соруу ылгал чокка бүгү-ниитиниң дайынынче хараа туттура берип болурунуң айыылын медереп билип турар апарган»—деп ук кыйгырыгда чугаалап турар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыында улустарның тайбың камгалалының конгрезинге тайбынның бүгү талалакчыларының илепкейлиг белеткелинин эргежок чугулазын онзалап шыйып турар. Тайбынны камгалап алырынга болгаш быжыглаарынга тайбынның бүгү күштериниң дем-катыжыышкынын кылып болур арга бар болгаш ук дем-катыжыышкыны харын эргежок чугула болур ужурлуг. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели кандыг-даа үзелдиг болгаш кандыг-даа шажын-чүдүлгелиг бүгү эр, херээжен кижилерни ол улуг ассамблеяже боттарынарның төлээлекчилериннерни соңгуңар, а ук ассамблея тайбынче күзел-сорукту чаа күш-биле илередир ужурлуг деп кыйгырып турар.

Улустарның тайбың камгалалының конгрезин чыылдырар дугайында кыйгырыг бүгү делегейге дыңналыр, ак-сеткилдиг миллион-миллион чаа кижилериң медерелинге чедер. Ол дугайын Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң адрезинге чер бөмбүрзээниң бүгү-ле булуңнарындан келгилээн болгаш келбишаан турар хөй санныг байырлыг телеграммалар болгаш чагаалар херечилеп турар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпирлеринге сорук кирген бүгү чурттарда тайбынның талалакчылары дайынның империалистиг кыпсыкчыларының чөнгээлерингe улам кичээнгейлиг болуп, делегейниң чаа дайынының айыылынга удур, бүгү делегейге тайбың дээш боттарының демиселин улам күштелдирер. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязының шиитпирлерин амыдырал кырынга боттандырар дээш туруштуг демисел тайбынның тугун долгандыр миллион-миллион чаа кижилерни катыштырар.

Совет улус тайбыңга ынакшылдыг өске бүгү улустар-биле бир дөмей, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпирлерин изии-биле чүүлзүнүп көрүп турар. Тайбың дээш демилселдиң фронтузун калбартынар! Бир эвес улустар тайбынны камгалаарының херээн боттарының холунга алыр болгаш ону туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыглатынган турар.

(«Правданың» мурнуку үүлү).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Коммунизмниң улуг тудугларының баштайгызы

Волга-Дон Каналдың Карповскиде суг шыгжавыры.
Оң талазында—Ильевка сууру.
Чуруу С. Кропивницкийниң СЭТА-ның пресс-клишези

Харьков чаагайжытынып турар

ХАРЬКОВ. Сөөлгү чылдарның дургузунда Харьковтуң хевири улуу-биле чаартынып өскерли берген. Чаа кудумчулар болгаш кварталдар, чаагайжыды тургустунган суурлар тыпты берген. Ам бо үеде хөй каът 400 чыгыы бажыңнарны тудуп турар. Трактор, электри-механика, турбогенератор заводтарының ажылчыннары чурттаар хөй каът ийи чүс квартиралыг чуртталга бажыңын Сталин аттыг проспектиде тудуп тургузуп турар. База Люксембург шөлүнде тудуп турар чамдык улуг бажыңнарның тудуушкуну доосту берген.

Сөөлгү чылдарның дургузунда хоорайда миллион ажыг төрбелчин метр хемчээлдиг чурттарга шөлүн тудуп тургускан. Хөй чаа чараш шөлдер, чаагайжыды кылдынган паркылар, садтар болгаш скверлер тургустунган. Хоорайны долгандыр ыяш тарып, ногаан зона тургузар талазы-биле ажыл эгелей берген.

Хоорайда трамвай болгаш тролейбустуң чаа шугумнары тургустунган, автобус маршруттарының четкизи калбартынган, оон аңгыда суг дамчыдылгазының, хей ажылагыйының күчүзү улгатынган. Чаагайжыдылга талазы-биле ажылга 18 миллион ажыг рубльди чарыгдаары-биле үндүрүп турар.

Киевтиң, Харьковтуң, Днепропетровскиниң ажылчы чоннарының хоорайларны дүргени-биле чаагайжыдары дээш социалистиг чарыжы ол бүгү ажылды чедишкиниг кылырынга дыка ажыктыг болуп турар.

Днепропетровскиниң төлээлери Харьковка бир каш хонукта аалдап чораннар. Олар хоорайны чаагайжыдарының ажылы-биле танышкан болгаш 1952 чылда социалистиг чаруштың чаа керээзин чарганнар.

(СЭТА).

Тараажыларның культурлуг дыштанылгазы

ХАРЬКОВ. Ажаап алыышкынның түлүктүг үези чоокшулап келгеп. Областың көдээ болгаш колхоз клубтары, библиотекалары ховуга культур-массалыг ажылдарны чорударын күштелдирип турар. 600 чыгыы агиткультбригадалар ажаап алыышкынның үелеринде көргүзер тускай программаларны белеткеп алган.

Тараажыларга оюн концертти канчаар көргүзериниң талазы-биле уран-чүүлдүң бот-тывынгыр коллективтеринге улуг дузаламчыны областың улус чогаалының бажыңы чедирип турар. Мында культура бажыңнарының уран-чүүл удуртукчуларынга лекторийни болгаш семинарларны организастап тургускап, репертуар айтырыгларының талазы-биле консультацияларны эрттирип, агиткультбригаданың көргүзүүнүн чижек программазын кылып турар. Улус чогаалының Бажыңының методистери областың районнарынче үнүп, ында уран-чүүлдүн бот-тывынгыр бөлгүмнеринге практиктиг дузаны чедирип турар.

Июль 4-те культура-чырыдыышкын ажылының район килдистериниң эргелекчилериниң алды хонукта болур семинары төнген. Ол семинарны тараа ажаап алыышкынының үезинде колхозчуларга оюн көргүзерин канчаар организастап эрттиреринге хамаарыштырган.

(СЭТА).

Дүжүт ажаап алыышкыны

БУДЕННОВСК (Ставрополь край). Ставропольдуң тараалаң району—Прикумнуң ховузунда туруп турар Буденновск район тараанының эки дүжүдүн өстүрүп үндүрген. Күзүн чажып тараан арбай болгаш кызылтас улуг-улуг шөлдерде быжа берген. Ол тараан тарааларның шуптузунуң четчелештир быжа бээрин манавайн, 19 көдээ ажыл-агый артельдери тарааны бышканнап кезеринче эгелеп кирипкен. Бода тараа культураларын чүгле машина-биле ажаап алыр.

ДЕРБЕНТ (Дагестан АССР). Каспий кыдыының чавызында күзүн чажып тараан тарааларның элбекшилдиг дүжүду быжа берген. Дербент, Каякент болгаш Кагарамкент районнарның хөй-хөй колхозтары суггарылга чок черде тараан тараадан бир гектардан-на 120—140 пуд арбайны ажаап ап турар.

Августуң үлүүнге хөмүр даш

ДОНСКОЙ. (Москва область). «Донской уголь» трестиң № 24 шахтазының дагжылары шахтёрлар хүнүнге алдарлыг ужуражыр дээш чарышпышаан, чеди айларда хөмүр даш тывыжының планын Москва бассейнинден бир дугаарында хуусаа бетинде күүсеткен.

Июль 4-те шахтаның чер иштинде оруктары-биле августуң үлүүнге кирер эшелон ишти оттулар чүүлдү чүдүргеш чорудупкан.

Хөмүр даштың бот-өртээн чиигедириниң счёду-биле чыл эгезинден бээр пландан ажыр 200 муң ажыг рубльди камнаан.

(СЭТА).

И. В. СТАЛИНГА ЧОРУТКАН ЧАГААДА АЛГАН ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРНИ АЛДАРЛЫЫ-БИЛЕ КҮҮСЕДИР ДЭЭШ

Мал чеминиң курлавыры дээш

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Ниитиниң малынга быжыг чем суурун белеткээр дугайында улуг башкы Сталинга чоруткан чагаазында алган социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүсетпишаан Бай-Тайга районнуң колхозтары сиген кезилдезин калбартып турар.

Июль 5-те медээ ёзугаар алырга районда ниитизи-биле 159 га черниң сигенин кестирген, 74,600 тонна сигенни ажаап алган болгаш 7 тонна силосту салган.

Шуй сумуда «Мурнакчы» колхоз сиген кезилдезиниң талазы-биле районнуң өске колхозтарын мурнап турар. Июль 5-ке чедир ол колхоз 57 га черниң сигенин кестирген болгаш 66 тонна сигенни ажаап алган.

Мал чемин белеткээр ажылда кызымак ажылдап турар мурнакчы колхозчулар кончуг хөй. Сталин аттыг колхозта эш Хүреш-оолдуң бригадазы болгаш оон ажыл-ишчилери Кызыл-оол, Доржу болгаш өскелердаа хүн нормаларын ыракта ажыр күүседип турар.

Бай-Тайга районнуң колхозтарының сиген шөлүнде чаа-чаа сараттарның саны хүн-бүрүде көвүдеп турар.

Бедик дүжүт дээш

Чөөн-Хемчик районнуң Шеми сумуда «Большевик» көдээ ажылагый артели 1952 чылда тараа культураларының дүжүдүн бедидер дээш суггарылга ажылынче улуг күштү салып турар.

Суггарылга бөлүүн удуртуп турар эш Калчан-Көктүң башталгазы-биле 200 га тараанның чайгы бир дугаар суггарылгазын дооскан. Ол белүк ам ийи дугаар суггарылганы чорудуп, Улуг-Мешпек бугазында үрезин участогунуң тараазын суггарып турар.

Колхозта тудуг ажылы

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районнуң Калинин аттыг колхозта тудуг ажылы чүгээр чоруп турар. Ол колхозтуң тудугжулары бо чылын чуртталганын 8 чаа бажыңнарын немей тудар, энир чылын шала кылдынган 3 бажыңнарның тудуун доозар болгаш өске-даа тудуглар кылыр ужурлуг.

Тудугда ниитизи-биле 60 колхозчулар ажылдап турар, оларның дөртени херээженнер. Олар ам 7 бажыңтудуг кылыр черинде эккеп алган. Колхозтуң туйбу сарайн туткан, ону ам удавас ажыглалга киирип туйбу кылып эгелээр деп турар.

Сиген кезилдези

Чөөн-Хемчик районнуң Ийме сумузунда Ленин аттыг колхоз ниитиниң малынга чем белеткели сиген кезилдезин эки чорудуп турар.

Колхоз сиген кезилдезинче июнь 26-дан эгелеп массалыы-биле кирипкен. 10 кижи составтыг бир бригада Теректиг хемде сиген кезип турар, оон ыңай Сексеге ховузунда бир бригада сиген кезер бир машиналыг, бир аът дырбааштыг ажылдап турар. Олар июль 1-ге чедир 15 га черниң сигенин кестирген.

Оон аңгыда колхозтуң Сүт-бараан фермазының чанында 117 центнер силосту салган. Колхозта сиген кезилдези хүн-бүрүде шапкын темпи-биле чоруп турар.

Мурнакчы агитаторларның чөвүлел хуралы

ВКП(б) Барыын-Хемчик райкому чоокта чаа районда мурнакчы агитаторларның чөвүлел хуралын эрттирген. Аная ВКП(б) райкомунуң секретари эш Кончук районнуң мурнунда турар ажыл-агый сорулгаларын күүседири дээш чоннуң оргузунга агитация ажылын чорудар талазы-биле агитаторларның сорулгаларының дугайында илеткел кылган.

Илеткел сөөлүнде элээн хөй агитаторлар боттарының агитация ажылының дуржулгазын чугаалааннар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Совет албан черлеринде партия эге организацияларының ажылын экижидер

Большевик партия, Ленин болгаш Сталин чурттуң политиктиг болгаш ажыл-агый амыдыралынга күрүне аппарадының ажылдакчыларының канчаар-даа аажок улуг ужур-дузазын үргүлчү айтып келгеннер.

Совет албан черлеринде партия эге организациялары болза, райкомнарның болгаш хооркомнарның дорт удуртулгазы-биле ажылдап турар. Оларның кол сорулгазы болза, хамыктың мурнунда күрүненің сагылга-чурумун сагыыр болгаш быжыглаары дээш партия болгаш чазактың директиваларының тодаргай күүселдези дээш, совет албан хаакчыттарны күрүненің болгаш чоннуң мурнунга бодунуң хүлээлгелерин медереп билиринге кижизидери болур.

Барыын-Хемчик районнуң совет албан черлеринде партия эге организацияларының ажылын экижидер талазы-биле ВКП(б) райкому чамдык хемчеглерни ап чоруткан. Партия эге организацияларының секретарьларының семинарын эрттирип, райкомнуң ажылдакчылары албан черлеринде партия эге организацияларының хуралдарынга олуржуп, партия эге организацияларының иштики партийжи-организастыг ажылынга практиктиг дузаламчыны көргүзүп турганының түннелинде, районнуң күүсекчи комитединде, районнуң улус судунда болгаш прокуратурада партия эге организацияларының ажылы эрткен чылда турган деңнелинден элээн экижээн.

Районнуң күүсекчи комитединде партия эге организациязы (секретари эш Аракчаа) партия хуралдарын план ёзугаар доктаамал чорудуп, аппараттың ажылын экижидеринге хамаарышкан чүгүла айтырыгларны чугаалажып келген. Коммунистерни болгаш партия кежигүнү эвес ажылчын, албан хаакчыттарны 1951—1952 өөредилге чылында партия чырыдыышкынының четкизинге хаара туткан.

Районнуң улус судунда болгаш прокуратурада партия эге организациязының эрткен ийи чылдарда болгулаан отчёт-соңгулдалыг хуралдары эге организацияның секретарының ажылын багай деп санаан турган. Ол четпестерниң үндезини чүдел дээр болза, партия райкому совет албан черлеринде партия эге организацияларынга удуртулганы кошкадып, эге организациялар секретарьларынга практиктиг дузаламчыны эки көргүспейн, албан черлеринде партия эге организацияларының секретарьлары «бедик билиглиг даргалар-ла болгай, олар боттары ажылдап шыдаар» деп санап, үгле колхозтарда партия эге организацияларын удуртурунга кызыгаарлатынып, отчёт-соңгулдалыг хуралдар үезинде партия эге организацияларының секретарьларын эки шилиирин чедип албайн турганындан болуп турган.

Партия эге организациязының сөөлгү отчёт-соңгулдалыг хуралы болгандан бээр партияның ол эге организациязы партия ажылын экижидер талазы-биле тодаргай ажылдарны кылган. Партия хуралдарын доктаамал кылып, коммунистерге үргүлчүнүң партийжи даалгаларын берип келген. Ында коммунистер болгаш ажылдакчылар партия өөредилгезинге эки өөренип эрткен. Аппараттың ажылдакчылары партияның болгаш күрүненің сагылга чурумун шыңгыы сагып, боттарының хүлээлгелиг ажылдарын хажык чок боттандырары дээш кызымак оралдажып келгеннер.

Совет албан черлеринде партия организациялары болза, ёзулуг совет корум-чурумнуң сагыкчылары болур ужурлуг деп эш Сталин өөредип турар. Районнуң улус судунуң чанында партия эге организациязының секретари турган Деге болза, улус судунуң шиитке чизи турган Даңзы чоннуң негелде хомудалын ай-айы-биле саададып, эт-херекселин үреп, күрүненің хөреңгизин хуузунда ажыглап, онза харыысалга чок ажылдап турда, ол дугайын партия райкомунга бизин медээлеп дыңнатпаан. Ол дээрге, райкомнуң «бодунуң херээ-дир» дээш тайбың көрүп олуруп турда, партия райкому ону үгле улус судтарының соңгулдаларының белеткелинің үезинде билгеш хемчег ап эгелээн. Совет албан черинде партия эге организациязы болза, аппараттың ажылында четпестерни үгле партияның үстүкү организациязынга медээлээри-биле кызыгаарлатынмайн, харын ол четпестерни, бюрократтыг чоруктарны болдурбас дээш шиитпирлиг демиселди чорудар ужурлуг.

Партия эге организациязының секретари болза, аппаратта ажылдап турар коммунистерниң мурнакчы ролюн көдүрер төлээде, тус-тус коммунистер-биле үргүлчүнүң харылзаазын тудар, оларга партийжи тодаргай даалгаларны бээр, ооң күүселдезин үргүлчү негээр, оларның ажылга өөренирингe боттуг дузаны көргүзер база коммунистерниң ажылында болгаш аажы-чаңында четпес талаларын чогуур үезинде сагындырары эргежок чугула. Районнуң көдээ ажыл-агый килдизинде партия эге организациязы (секретари эш Чүльдүм) коммунистер-биле ажыл дээрге-ле оларның партия дадывырын хавырары ол кылдыр көрүп, коммунистер-биле болгаш ажылдакчылар-биле бүгү талалыг ажылдаарын шуут уттуп турар.

Совет албан черлериниң аппарадында ажылчын, албан хаакчыттар ортузунга партийжи-политиктиг ажылды чорудары элээн нарын, чүге дээрге, аппаратта ажылдап турар кижилерниң политиктиг билиндең эвес болган ужурунда оларның байдалынга таарыштыр илеткел, лекцияларны болгаш беседа, номчулгаларны чорудар ужурлуг. Амгы үеде чамдык албан черлериниң партия организациялары аппараттың ажылдакчыларынга илеткел, лекциялар кылырда оларның билиниң деннелин барымдаалавайн турар. Чавыс билиглиг ажылчыннар ынчангаш чүүү-даа билип албайн, анаа-ла олуруп эрттер таварылгалар бар. Кижизидилгени болгаш политиктиг өөредилгени ажылдакчыларның билиниң деннелин барымдаалап чорудары эргежок чугула.

Күрүненің мурнунга хүлээлгезин чедиишкинниг күүседир дээш социалистиг чарышты организастаар талазы-биле райпода партия эге организациязы четпес ажылдап турар. Райпо баштаар чериниң удуртулгазында ажылдап турар магазиннер, белеткел черлери, столовая болгаш өске-даа ол чижектиг черлер оларга күрүненің берген планныг онаалдаларын чогуур хуусаазында күүседир талазы-биле кошкак ажылдап келген. Столовая ажылы үр үениң дургузунда экиживейн, магазиннер доктаамал эки ажылдап шыдавайн турар.

Албан черлеринде партия эге организациялары болза, коллективтерниң бүдүрүлге хуралдарын доктаамал чорудар дугайында айтырыгны кичээнгейниң төвүнге тургузар ужурлуг. Совет албан черлериниң хөй-ниитичи ажылдарынга бүгү ажылдакчыларны калбаа-биле киириштирер дээш комсомол, профэвилел организацияларынга удуртулганы күштелдирер херек.

ВКП(б) райкомунуң кол сорулгазы болза, албан черлериниң ажылын үндезини-биле экижидер дээш, ында партия эге организацияларының секретарьларының ажылынга практиктиг дузаламчыны эки көргүзүп тургаш партияның районда бүгү эге организацияларының ниити ажылын улам экижидери болур.

Х. КЮРЮ,

ВКП(б) Барыын-Хемчик райкомунуң партия, профэвилел болгаш комсомол организацияларының килдизинің эргелекчизи.

Колхоз тудугларында хожудаашкынны дүрген узуткаар

ТУДУГ БРИГАДАЗЫН БЫЖЫГЛААРЫ НЕГЕТИНИП ТУРАР

Каа-Хем районнуң Бүрен-Хемде «Сталинчы орук» көдээ ажыл-агый артелинде эш Самбуу бригадирлээн тудуг бригадазы чыл эгезинден бээр бодунуң ажылын эки организастап шыдавайн келген. Колхоз баштаар чери тудуг бригадазынга ажылдаары-биле 55 кижини тускайлап үзүп тургускан болза-даа, ам херек кырында 40 кижи ажылдап турар.

Тудуг бригадазында быжыглаан кижилерни колхоз баштаар чери өске ажылдарже чардыктырып чорудуп турар болган ужурунда тудуг ажылы суларап, бригаданың ажылы организас чок сандаргай байдалда дүшкен. Ооң хараазы-биле эрткен чылын туткан 4 чурттал га бажыңнарының үгле ханалары салдынган боордан башка чогум оларның крышалары, соңгалары, шалалары болгаш эжиктери кылдынмаан. База-ла эрткен чылын тудуп эгелээн мал кажаалары, дарганнаар чер болгаш чунар-бажың амга чедир ажыглалда кирбейн турар.

1951 чылда колхоз Бүрен-Хемниң Кара-Талга дээрбе тудуп алган. Ол чылдың чазынында анаа колхоз болгаш колхозчулар тарааны тырттырып ап турган. Ынды болза-даа, ол дээрбе удаваанда сандан үнген. Чүл дизе, чазын суг улгадып турар үеде колхоз баштаар чери ол дээрбени хайгаарап көрбээнинің хараазы-биле ук дээрбени суг үреп каан. Ооң ужурунда ам колхоз 15—20 километр ырак черлерде турар өске дээрбелерге барып тараа тырттырып алыр чорукка таварышкан.

Колхозта саманны база кылып турар. Ынды болза-даа, колхозчуларның улуг күш үндүрүп тургаш бүдүрүп кылып алган саманнары серилиг шаң кылып албаанының хараазы-биле чагган чаъс суунга үрелип турар. Ол бүгү чүүлдерни колхоз баштаар чери көрүп тура-ла кандыг-даа хемчег албайн турар. Тудуг ыяжы белеткеп алырының планын колхоз амдыгаа чедир күүседип шыдаваан болгаш чыл эгезинден бээр мынчага чедир чаңгыс-даа бажың тудуп албаан.

Колхозта ийи автомашиналар бар, оларның бирээзи прицептиг. Ынды болза-даа ол машиналарны тудуг материалдары сөөртүрүнге ажыглавайн турар. Ол машиналарны харын колхоз төвү-биле Сарыг-Сеп аразынга пассажирлер дажыглаарынга, колхоз даргаларының болгаш чолаачыларның одаар ыяжын, огород кажааларының ыяжын сөөртүрүнге колдуг ажыглап турар. Ынчаарга колхоз төвүнде ам-даа 20 ажыг колхозчу өрегелер кидис өглерде чурттан олурбушаан турар.

Колхоз баштаар чери чыл бүрүделе чурттал га бажыңнары, клуб, уруглар яслизи, колхоз конторазы тудуп алыр деп планга киирип-ле турар, а ол хирезинде херек кырында тудуп алган үүвези чок болуп эртип-ле турар чорук чаңчыл болган. Колхоз баштаар чериниң бодунуң ажылдаар конторазы безин чок болуп турар, ооң хараазы-биле колхоз баштаар чериниң аппарады чайын болза складтар иштинге, кыжын болза улустар бажыңнары кезип, көжүп ажылдап чоруп турар.

Ол колхозта тудуг ажылын экижидер талазы-биле чоокку хүнгер иштинде шиитпирлиг хемчеглер ап ажылдаары районнуң көдээ болгаш колхозтар тудуунуң килдизинден улуу-биле негетинип турар.

Н. НАЗЫТЫ.

Ажылдың темпизин дүргедедир

Колхоз бүдүрүлгезиниң бир кол сорулгазы болза, малдың кажааларының болгаш колхоз бүдүрүлгезиниң база чурттал га бажыңнарының тудугларын бедик темпи-биле эки шынарлыг чорудары болур.

1951 чылда Чаа-Хөл район тудуг талазы-биле обласка багай эвес түңнелди чедип алган. Совет чазак, большевик партия районнуң колхозтарынга эрткен чылын дедир эгитинмес болгаш узун хуусаалыг хөй түңнүг чээлини тывыскан. Колхоз тудуунуң талазы-биле Ленин аттыг колхоз (даргазы Топтуг-оол, партия организациязының секретари Аспан-оол, тудуг бригадири Ортун-оол) районга бир дугаар черни эжелээш, областың күүсекчи комитединиң болгаш ВКП(б) обкомунуң шилчиир Кызыл тугун шаңналга алган. Ол колхозтуң тудуг бригадазының элээн хөй киржикчилери акша шаңналды алганнар. Мал кажааларының тудугларының планын Ленин аттыг, Сталин аттыг колхозтар багай эвес күүседкен.

1952 чылда районнуң көдээ ажыл-агый артельдери колхоз бүдүрүлгезиниң 9 бажыңнарын, малдың 19 кажааларын болгаш чурттал га ның 75 бажыңнарын кылыр ужурлуг. Амгы үеде колхоз тудугларының талазы-биле Ленин аттыг колхоз (даргазы Топтуг-оол, партия организациязының секретари Аспан-оол), Сталин аттыг колхоз (даргазы Суктер, партия организациязының секретари Очур-оол), «Победа» колхоз (даргазы Шеңгирбен, партия организациязының секретари Чигдеч) элээн ажылдарны кылган.

Ынчалза-даа, районда колхоз тудуу оожум темпи-биле чоруп турар болгаш бо дугайында ВКП(б) обкомунуң IX пленумунуң шиитпиринде айыткан четпестер ам-даа үргүлчүлевишаан турар. Районнуң колхозтары 8363 кубометр ыяшты белеткеп, ооң иштинде 2300 кубометр ыяшты сөөртүп алган. Бо хүнге чедир чурттал ганың 4 бажыңнарының тудуу доозулган, 34 бажыңнарның тудуглары үгле эгелээн.

Партия организациялары болгаш колхозтар даргалары колхозчуларның ниити хуралдарындан бадылаан күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларның 35 хуузу, ооң иштинде коммунистериниң болгаш комсомолчуларның 40 хуузу тудуг ажылынга ыяавыла киржир дээн айтыышкынны күүсетпейн турар. «Бай-Булун» колхоз (даргазы Комбу, партия организациязының секретари Хайдып), Шверник аттыг колхоз (даргазы Калбак, партия организациязының секретари Маадыр-оол), Молотов аттыг колхоз (даргазы Бегзи, партия организациязының секретари Комбу) тудуг ажылының талазы-биле эң багай түңнелдерни көргүзүп турарлар. Колхоз тудуунуң чорудулгазынга удуртулганы райкүүскомнуң көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдизи (эргелекчизи Гапонов), көдээ ажыл-агый килдизи (эргелекчизи Балчый-оол) багай удуртканнар.

Колхоз тудуунда партийжи удуртулганы партия эге организациялары база кошкатканнар. Ак-Туруг суму Совединиң даргазы эш Даваа колхозчуларның хуузунда 20 ажыг чурттал га бажыңнарын өске кижилерге садар дугайында төпшээрел бижип турунда, ында партия эге организациязының секретари Аспан-оол кандыг-даа хемчег албайн турган, ону ВКП(б) райкому билгеш соксаткан.

Колхозтар тудуунга районнуң аныяктарының киржилгезин ВЛКСМ райкому (секретари Удуур-оол) кошкак организастап турар. Комсомолчу аныяктарның тудуг бригадалары организастатынмаан, колхозтарның тудуг бригадаларында комсомолчуларның үгле 17—25 хуузу ажылдап турар.

Колхозтар тудуунга күштү таарыштыр организастаар ажыл дыка кошкак. Сталин аттыг, «Бай-Булун», «Бурунгаар», «Тиилелге» колхозтар боттарының автомашиналарын колхоз тудуунга ажыглавайн турарлар. Сууржүн чурттал гаже шилчээн колхозчуларга бажың иштиниң чурттал га хереклерин хандырар талазы-биле райпо (даргазы Лапшаков) эки ажылдавайн келген.

Колхоз тудуунуң талазы-биле планны күүседири дээш эш И. В. Сталинның мурнунга берген сөстү эзлеп, чылдың ийиги чартыында организастыг ажылдарны шиитпирлиг-биле чорудар херек.

М. АЛЕКСАНДРОВ.

Партия бөлүүнүң түңнелдиг ажылдары

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң тудуг бригадазында партия бөлүү (организатору эш Санчижап) бодунуң ажылын улам экижидип турар.

Бригадада партия бөлүү 5 коммунистерден тургустунган. Бригаданың бүгү киржикчилери 80 кижи, ооң иштинде хөй кезии херээженнер болуп турар.

Партия бөлүү бодунуң хуралдарын доктаамал чорудуп келген болгаш анаа бригаданың ажыл-агый талазы-биле байдалын база ында колхозчулар ортузунга масса-политиктиг кижизидилгениң айтырыгларын чугаалажып турган. Большевикчи шүгүмчүлелди болгаш боттшүгүмчүлелди принципиалдыы-биле калбартып турар чорук бригаданың ажылында четпестерни илередиринге болгаш ол четпестерни чогуур үезинде үзуткаарынга улуг рольдуг болуп келген. Чөптүг шүгүмчүлел болза, большевикчи кижизидилгениң чугула аргазы деп чүвени мында коммунистер эки билирлер.

Боттарынга онаашкан партийжи даалгаларны коммунистер идепкейлиг күүсетпишаан, күш-ажылга база мурнакчылар болуп келгеннер. Ооң-биле кады партия кежигүнү эвес активчилер хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржип келген. Бригадада 5 агитаторлар доктаамал ажылдап, колхозчуларга солун номчулгаларын болгаш беседаларны кылып берип турар. Бо чылын бригаданың киржикчилеринге 10 катап лекция номчулгаларын партбөлүк организастаан.

Ол бүгү организастыг болгаш кижизидилгелиг ажылдарның ачызында бригаданың ажыл-агый түңнелдери багай эвес болганы чугаажок: бригада бо чылын чурттал ганың 7 бажыңнарының тудугларын шуут дооскан. Оон ында бир чунар-бажыңны, 500 дагаа кирер кажааны, 25 баш хаван кирер кажааны тудуп дооскан.

Колхоз тууйбу бүдүрүлгезин тургускан, ам ында херээженнерден 25 кижи ажылдап эгелээн. Тудуг бригадазында печка кылыр мергежилдиг кижилер бар болу берген.

Бо колхозка катышкан «Чыргаңы» колхозтуң эрги турган суурундан чурттал ганың 26 бажыңнарын көжүрүп туткаш, ажыглалда киирген. Ам-даа хөй бажыңнарны болгаш мал кажаалдарын сөөртүп тудары үргүлчүлеп турар.

Бызанчы коммунист Кандывай, дилигжи комсомолчулар Анааш, Белек-оол олар хүн-бүрү ажыл нормазын 150—200 хуу күүседип келгеннер. Бригаданың мурнунда бо чылын салдынган ажыл-агыйжы сорулгаларны күүседир дээш партия бөлүү колхозчулар ортузунга организастыг болгаш кижизидилгелиг ажылдарны улам күштелдирип турар.

К. БОРА-КӨЖЕ,

«Коммунизмче орук» колхозта партия организациязының секретари.

Тудуг ажылы уттундурган

Кызыл көдээ районнуң „Черби" колхозунда тудуг ажылы бо чылын дендии багай чоруп турар. Колхозтуң бүдүрүлге планында бо чылын 8 чурттал га бажыңы, 3 санныг мал кажаалары, 100 тонна тараа кирер хемчээлдиг тараа склады болгаш бир чувар-бажың тудар дээн болза, бо хүнге чедир оларның чаңгызын-даа күүсетпээн. Тудуг талазы-биле бо чылын колхозтуң чедиишкини бир туйбу сарайы тудуп алган—ол-ла. Электростанциязының тудуун эгелээнден бээр үш чыл ажып турар болза-даа, ажыглалга ам-даа кирбээн.

Колхозта тудуг ажылының мынаар үстүп турарының чылдагаалы болза, колхоз баштаар черден удуг ажылынче сагыш салбайн, октаамал тудуг бригадазын быжыглап тургуспаанында болуп турар. Бо чазын колхоз баштаар черден тудуг бригадазын аът, чепсек-херексели-биле кады хову ажылынче командылап киргениннден барык 40 ажыг хонукта тудуг ажылы соксаан турган. Тудуг бригадазының бригадири эш Сандый тудугжуларны хову ажылынче киирер дээн айтыышкынны чөпшээревес мен деп чөптүг негелде салырга, „тараа чок болза, тудугну канчап кылыр сен, тараа чивес кижи сен бе" деп колхоз даргазы эш Казанцев окта шын эвес үүвени чугаалап турган.

Чуртка болгаш көдээ ажыл-агыйга тараанның чугулазы кымгаа билдингир. Ынны болза-даа, колхоз бүдүрүлгезинин өске ажылдарын херекке албайн каапкаш, үгле чаңгыс тарааже көрүнгеш, бурвгаар хөгжүп база шыдавас болгай. Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставында, партия болгаш чазактың шиитпирлеринде колхозка тудуг бригадазын үргүлчүнүң кылдыр быжыглап тургузар дугайында тодаргай айтыышкынны берип турар. Тудуг бригадазын бир тургузуп, бир дүжүрүп турар эвес, харын доктаамал ажылдадыр деп айтырыгны колхоз даргазы эш Казанцев чедир билбейн турары ол бе, азы тооп көрбейн турары ол бе деп айтырыгны колхозчулар күзеп турар.

„Черби" колхозта тудуг ажылын эде организастаар дугайында район организацияларының талазындан хемчег алыры негетинип турар.

Т. ЛОПСАҢ.

Саман бүдүрүлгезинде херээженнер

Улуг-Хем районда Мичурин аттыг колхозтуң херээженнери 18 кижи колхозтуң тудуг ажылында эш Оюунуң удуртулгазы-биле бир звено болуп алгаш, кончуг эки ажылдап турарлар. Олар бир үлегерлиг чылыг инек кажаазын саман-биле тудар дээш саманны бүдүрүп турарлар. Олар ам 13 муң саманны хептеп, кадырып белеткээн. Саман бүдүрер звено нормазын хүн-бүрү 115—120 хуу күүседип турар.

Колхозчу херээженнер баштайгы үезинге бодааргa сөөлгү үеде саман бүдүрерингe аажок мергежип, ажылдың темпизин дүргедедип, шынарын экижидип турарлар. Херээженнерден Биче-Уйнук, Дүкей, Карашпай, Оюу олар хүн-бүрүде ажыл нормазын 120 хуу күүседип, ак-сеткилдиг ажылдап турарлар.

Мичурин аттыг колхозтуң тудугжу херээженнериниң бо үлегерлиг ажылын колхозчулар кончуг үнелеп көрүп турар.

Б. БААЗАҢ.

Малдың чаш төлүн бүрүн камгалап ап турар

Ниитиниң мал ажылын өстүрүп, сайзырадыр дугайында большевик партия болгаш совет чазак улуг кичээнгейни салып, колхозчу малчыннарның мурнунга бедик негелделерни салып турар. Партияның болгаш совет чазактың айтыышкын негелделерин Өвүр районнуң чамдык мурнакчы малчыннары ханызы-биле медереп билип, ниитиниң мал ажылын өстүрүп сайзырадыр дугайында улуг чедиишкиннерлиг болуп турар. Дус-Даг сумуда «Торгалыг» колхозтуң хойжузу эш Күскел-оол 186 төрүүр өшкүден 213 анайларны, Сүндүү 156 төрүүр хой, өшкүден 165 анай, хураганнарны, «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозтуң хойжузу Серээ 102 төрүүр хойдан 127 хураганнарны бүрүнү-биле доруктурып турар.

Бо кадарчылар ол кодан малдарын серии, эки оттуг чайлагларже оларладып үнгеннер. Оларның чайгы одарда турар хой, өшкүлериниң, анай, хураганнарының деңгилгези эки болуп турар. Олар дусту болгаш кужурну чайлагларда чедирип белеткээш, малга таарыштыр берип турар.

Малдың чайгы одарлаашкынын эки организастап эрттирери-биле малчыннар боттарының аразында социалистиг чарышты салганнар.

Г. БАЗЫР-ООЛ.

Колхозтарга уруглар яслизин организастаарынче кичээнгей салыр

Херээжен чонну колхоз бүдүрүлгезиниң ажылынга калбаа-биле киириштиринге болгаш бичии уруглар культурлуг кижизидип доруктурарынга уруглар яслизип колхозтарга организастаары улуг ужур-дузалыг болур.

Бо дугайында Бии-Хем районда «Искра» колхоз (даргазы Л. Никитин), «Кызыл сылдыс» колхоз (даргазы турган В. Мактар) уруглар яслизин эрткен-даа чылын, бо-даа чылын чогуур өй-шаанда ажыдып, ажылын экижиткен. Ооң түңнелинде ол колхозтарда күш-ажыл кылып шыдаар херээженнер ниитиниң ажылынга барык шупту киржип турар болгаш эрткен чылын үгле 4—5 хире кижилер трудоденьнериниң минимумун күүсетпээн болган.

Уруглар яслизи организаставайн турар өске колхозтарны ап көөрге, оларда колхозчу херээженнер колхоз бүдүрүлгезиниң ажылынга бүрүн киришпейн турар. Чижээ, эрткен чылын херээженнерден трудоденьнериниң минимумун үгле күүсетпээн эвес, харын ажылга барык киришпээн деп санадыр кижилер Ленин аттыг колхозта 25, Кочетов аттыг колхозта 13 болган.

Чамдык колхозтарының баштаар черлери болгаш партия эге организациялары уруглар яслизиниң дугайында айтырыгны херекке албайн турар. Чүл дизе, ясли тургузар дээш туткан бажың «Кызыл тараачын» колхоз контора кылып алган, Кочетов аттыг колхозкижи эмнелгезиниң чери кылып алган.

Бо четпестерни узуткааш, моон соңгаар районнуң колхоз бүрүзүнге уруглар яслизин организастаарын чедип алыры чугула. Колхозчу херээженнериниң күш-ажылын чөп ажыглаар, бичии уруглар культурлуг өстүрер дугайында колхоз баштаар черлеринден болгаш партия организацияларындан ёзулуг сагыш салып, боттуг хемчеглер алыры негетинип турар.

Л. НОРЖУН.

Школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээринче бүгү хөй-ниитини киириштирер

Бистиң чүртүвүста өзүп орар салгакчылар кичээнгей болгаш ынакшыл-биле бүргетинген. Бисте школалар интернаттарының болгаш өске-даа уруглар черлериниң хандырылгазынга миллион-миллион рубльди чарыгдап турар. Уруглар коммунистиг ёзуга кижизитинзин дээш, бижик-билиглиг, культурлуг, күш-шыдал талазы-бле кадыккан кижилер болзун дээш бүгү-ле байдалдар тургустунган.

«Чаштарның дугайында, оларның кижизидилгезинің болгаш өзүлдезиниң дугайында бисте, Совет Эвилелинде ышкаш, кайда-даа ындыг сагыш салыышкын чок» деп эш Сталин чугаалаан.

Эрткен чылын Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик болгаш бистиң областың өске-даа районнарының ажылчы чоннары школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээр херекке улуг кичээнгейни салганнар. Хөй-ниитинин болгаш ада-иелериң дузаламчызыбиле дыка хөй школалар өөредилгеге чедишкинниг белеткеп, школаларның бажыңнарын, интернаттарны, башкылар бажыңнарын өй-шаанда септеп, оттулар үүлдү сөөртүп ап, четчир санныг парталарны болгаш школаның өске-даа херекселин белеткеп ап шыдааннар. Ынчалза-даа бо чылгы байдал оон дора бооп турар

Школаларда өөредилге чылы доозулганындан бээр элээн үр үе эртседаа, улус өөредилге черлери болгаш райсоветтериң күүскомнары школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээринге ада-иелерни болгаш хөй-ниитини хаара тудуп шыдавайн турар. Чаа өөредилге чылынга школаларны белеткээр талазы-биле ажылдарны үүгле чамдык школалар калбартып турар. Чижээ, Чаа-Хөл районнуң Кара-Тал эге школазы (эргелекчизи эш Маадыр-оол, суму Совединиң даргазы эш Доржу) септелгени эки чорудуп турар. Чөөн-Хемчик районнуң Хөндергей чеди чыл школазының септелгези дооступ турар. Школа директору эш Биче-оол септелгеге херек тудуг материалдарын белеткеп, хөй-ниитини болгаш ада-иелерни, ол ышкаш оон хамаарылгазында турар школаның бүгү ажылчыннарын хаара тутканындан ам ук школада өөредилге чылынга белеткел төнчүзүнче чоокшулап орар.

Септелге ажылдарын чедиишкинниг эгелээн Аксы-Барлык эге школазының эргелекчизи эш Эрес-оолду (Барыын-Хемчик район), Хөндергей чеди чыл школазының директору эш Биче-оолду, Чадаана ортумак школазының директору Шерстковту (Чөөн-Хемчик район), Шагаан-Арыг ортумак школазының директору эш Мареевны (Улуг-Хем район) болгаш өскелерни-даа демдеглээр херек.

Ынчалзажок ниитизи-биле области өөредилге чылынга белеткел ажылы мырыңай эки эвес чоруп турар. Дыка хөй школаларда облкүүскомнуң школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээр болгаш күүсээр талазыбиле шиитпирин херек кырында эгелеп кирбээн. Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик болгаш Улуг-Хем районнарын хынап көргениниң илерээни болза, бо хүнге чедир школаларны белеткеп турары ук районнарда онза багай. Барыын-Хемчик районда (районо эргелекчизи эш Лопсан-Ендан) бо хүнге чедир школа назылыг уругларның дамзызын кылып дооспаан, 12.800 кубометр ыяштан школалар чанында үүгле 2304 кубометрни дүжүрген, Эргин-Барлыкта, Биче-Аяңгатыда, Акта школа чанында сөөртүп келген чаңгыс-даа кубометр оттулар ыяш чок. Чөөн-Хемчик районда (районо эргелекчизи эш Шоев) школа назылыг уругларны ам-даа бүрүткеп дооспаан. Хайыракан, Хову-Аксы школаларында чаңгыс-даа кубометр ыяш сөөртүнмээн, Баян-Талада эге болгаш Хорум-Дагда чеди чыл школалары септелге ажылдарын ам-даа эгелевээн. Чаа-Хөл районда байдал база-ла ындыг янзылыг. Даг-Аразының, Бай-Булуңнуң школалары тудуг материалынга хереглээр чаңгыс-даа кубометр ыяш белеткевээн. Чаа-Хөл районнуң Ак-Туруг эге школазынга ыяш белеткээр дээш, районобиле чарган керээзин күүседирин колхоз даргазы эш Дөңгүр-оол, суму Совединиң даргазы эш Даваа ам-даа эгелеп кирбээн.

Школа тудуунуң ажылдары база шыдажыр аргажок оожум чоруп турар. Каа-Хем районнуң Бүрен-Хем эге школазын ам үш чыл улаштыр тутпушаан. «Кызыл тук» колхозтуң даргазы эш Есипов тудугга чарыгдаар акшаны шагда-ла алган, ынчалза-даа ооң колхозунуң уруглары өөренир школа тудуун дүрген доозар дугайында ол бичии-даа сагыш салбайн турар. Ол-ла районнуң «Большевик» колхозтуң чаңында (колхоз даргазы эш Шпуров) Бүрен - Бай - Хаак суурда чаа школаның тудуун доозарынга кандыг-даа хемчег алдынмайн турар. Чөөн-Хемчик районнуң стандарттыг бажыңнар тудуунуң черинде эге школаның тудуу аажок узамдыккан болгаш оон-даа өске.

Чурт үлетпүү өөредилге чылының белеткелинге аргажок биче дузаламчыны көргүзүп турар. Школаны чугула херекселдер болгаш туйбу-биле хандырар ужурлуг районнарның үлетпүр комбинаттары бодунуң продукциязының шынарын сегитпейн турар. Школалар септелгезинге үндүртүнүп турар акшаның 40-ден 50 хуузу школаларга чыл санында катап-катап салдынып турар печкаларны септээринге чарыгдатынып турар. Чижээлээрге, эрткен чылын Таңды районнуң бүгү школаларынга болгаш интернаттарынга үндүрүп берген 112 муң рубльдиң 50 муну үүгле печкалар септээринге чарыгдатынган. Ук районнуң үлетпүр комбинадының белеткеп берген херекселдери ам-даа куду шынарлыг бооп турар.

Парталарны болгаш класстар самбыраларын кылып турары ам-даа багай. Районнуң үлетпүр комбинадының белеткеп бергилээн парталары чаңгыс сезондан эртир септелге чок туруп шыдавас, а самбыраларга кол нуруузунда бижиир аргажок. Эрткен өөредилге чылының эгезинде Чөөн-Хемчик районнуң Чадаана чеди чыл школазынга ук районнуң үлетпүр комбинадының белеткеп берген самбыралары үүгле чарлалдар бижииринге үүгээр болган. Чаа өөредилге чылынга школаларны белеткээр кол үүл үүгле тудуг, септелге болгаш оттулар үүлдерни турганары болур эвес-ле болгай. Өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың чедиишкинниг болурунга школаларның өөредилге-материалдыг баазазы база-ла улуг ужур-дузалыг болур. Школа бүрүзү-ле класстарга самбыңнарлыг, география болгаш төөгүнүң карталарлыг, чугаа сайзырадырынга херек чуруктарлыг болур ужурлуг. Ындыг турбужа, чаңгыс-даа районда өөредилгеге херек үүлдер, уран-чечен литератураның өөредилге номнары, кабинеттер дерилгези амга чедир чорувайн турар. Хорум-Даг чеди чыл школазының өөреникчилерден хүлээп алган өөредилге номнары болгаш уран-чечен литератураның номнары школаның өрээлдериниң бирээзинде корум-чурум чок чыткылаар. Ол чорук районо эргелекчизи эш Шоевти-даа, школа директору эш Куулар Биче-оолдуда дүүретпейн турар. Хереглел кооперациязының болгаш ном садыының ажылдакчылары садыг черлеринге эң чугула өөредилге номнарының. кыдырааштарның болгаш бижимел херекселдериң курлавыры бар турзун дээш чугула хемчеглерни база-ла албайн турар. Өөредилге чылы эгелевээнде чамдык районнарга болгаш Кызыл хоорайга безин кыдырааштарны хостуг садар таварылгалар тургулаан, ооң түңнелинде эрткен өөредилге чылында кыдырааш, саазын школаларга чедишпейн тургулаан. Улус өөредилге черлериниң, хереглел кооперацияларының болгаш ном садыгларының ажылдакчылары школаларга херектиг бүгү-ле өөредилге номнары айытканн черлерге чогуур өйүнде четкен турзун дээш, өөредилге чылының дургузунда өөреникчилерге четчир санныг эң чугула хандырылганың фондузу майгын черлеринге тургустунган турзун дээш шыңгыы контрольду тургузары чугула.

Школаларны чаа өөредилге чылынга өй-шаанда болгаш бедик шынарлыг кылдыр белеткээрде бүгү-ле хөй-ниитини хаара тудар ужурлуг. Шак бо айтырыгның талазы-биле облкүүскомнуң база ол ышкаш райкүүскомнарның доктаалдарының хажык чок күүселдезин чедип алыры эргежок чугула. Районнарда школалар тудуунуң болгаш септелгезиниң чоруп турары, ооң шынары дээш шыңгыы контрольду тургузар херек. Шак ол контрольдуң ажылынче эн эки башкылардан, партия болгаш совет организацияларның төлээлериниңден тургустунган район активин хаара тудар. Районнарның болгаш областың парлалгалары чаа өөредилге чылынга белеткелдериниң чоруп турарын үргүлчү чырыдып турар ужурлуг.

Школаларга чаа өөредилге чылының белеткелдеринге дузалажыр дугайында айтырыгны бистиң областың колхозтарының, үлетпүр бүдүрүлге черлериниң болгаш албан черлериниң хуралдарынга чугаалажып көөру чугула.

Өөредилге чылынга школаларның белеткенип турарының үезинде улус өөредилге чериниң органнары адаиелериниң ортузунга педагогиктиг пропаганданы күштелдирер херек. Колхозчулар болгаш араттар педагогтар-биле ханы харылзашкан тудум-на оларның школага сонуургалы улам өзүп, оларның өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарга болгаш бүгү-ниитиниң өөредилгезинге киржилгези улам шыңгыырап турар апаар.

Сблкүүскомнуң шиитпирин күүседип тура, райкүүскомнар ол айтырыгны боттарының хуралдарынга болгаш сессияларынга чугаалажып көрген, ынчалза-даа дыка хөй районнарга шиитпирни күүседир дугайында ажылдарның чорбаанын демдеглээр херек. Школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээриниң дугайында айтырыгны Барыын-Хемчик райкүүскому мырыңай даштыбиле шиитпирлээн. Райкүүском бодунуң доктаалынга чаа өөредилге чылынга школаларны белеткээрин үүгле районо эргелекчизинге, школаларның директорларынга болгаш эргелекчиларинге дагзып каан. Школалар белеткелиниң ажылынче комсомол организацияларын херек кырында хаара түпаан. Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик болгаш Улуг-Хем районнарның комсомол комитеттериниң секретарьлары эштер Биче, Сурунгур, Болдашкин олар өөредилге чылынга школаларны канчаар чедиишкинниг кылдыр белеткээр чүвел дээрзин бодаваннар. Комсомолчуларның күжү-биле кылыр ужурлуг район санында-ла херимнетинмээн, спорт шөлдери чок, оттулар ыяжы чок болгаш өске-даа четпес ажылдыг школалар хөй.

Областың чаңгыс-даа районунда бүдүрүлге болгаш албан черлериниң школага шефтелгезин организаставаан. Эрткен чылдарда ол-ла Барыын-Хемчик районга школага шефтээн организациялар улуг дузаны чедирген деп чүвени практика херек кырында көргүскен-не болгай.

Өөредилге чылынга школаларны белеткээринге кол чүве чул дизе бүгү-ниитиниң чеди чыл өөредилгезиниң дугайында хоойлуну күүседиринде, өөреникчилериниң санын өстүрүнде, оларга өөредилге чылында чедиишкинниг ажылдаарының бүгү-ле аргаларын тургузуп бээринде болуп турар. Эрткен өөредилге чылының эгезинде Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Чаа-Хөл районнарга ону өөренип көрбээн. Өөредилге чылының эгезинде Барыын-Хемчик районга 118, Бай-Тайга районга 117, Чаа-Хөлге 35 өөреникчилер өөренмейн турган. Улус өөредилге органнарының болгаш райкүүскомнарның уруглар кичээнгей чок болганындан эрткен чылын 700 ажыг уруглар областың школаларындан казытынып үнген.

Чаа өөредилге чылынга школаларны белеткеп тура, Бай-Тайга, Барыын-Хемчик районнарга эрткен чылын ук районнарга улус өөредилге килдистериниң болгаш чер-чер Советтериниң күүскомнарының буруузу-биле школа назылыг чамдык уруглар өөренмээн. Ынчаарга Өвүр, Бай-Тайга, Кызылдың көдээ районнарынга кичээлге херек кырында белен эвес, септетинмээн школаларны безин күрүне комиссиялары хүлээп ап турган чоруктар тургулаан.

Школаның материалдыг баазазы бистиң областа амдыызында ам-даа кошкак болуп турар үеде школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээриниң айтырыы эң-не нарын болгаш улуг айтырыг болуп турар. Ону чүгле бүгү хөй-ниитиниң болгаш ада-иелериниң дорт болгаш идепкейлиг киржилгези-биле шиитпирлеп болур.

А. ГРИГОРЕНКО,
Тыва облононуң эргелекчизиниң оралакчызы.

Чаъстыг үеде сигенни кургадырының болгаш ажаап алырының аргалары

Эрткен чылын сигенни кескениниң соонда сарааттап, бөлериниң аразында узамдыгыышкынныг болгаш шынар чокка кургатканының түңнелинде областың чамдык колхозтарының дыка хөй сигени ирип, баксырааш сандан үнген. Чижээ, Таңды районда «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң 339 центнер сигени, Сталин аттыг колхозтуң 3 сараат сигени, ол ышкаш Бии-Хем районда «Искра» колхозтуң 68 центнер сигени ирип баксырааш мал чеминге ажыглатынар аргажок болган. Ол ышкаш чоруктар областың колхозтарынга ховар эвес болуп тургулаан.

Бо чылын бистиң облазывыстың девискээринде чаъс үргүлчү болуп турар болганда, сигенни шалыпкыны-биле кургадырының аргазын, ногаан, чемиштиг сигенни белеткээриниң ажылдарын чорудары негетинип турар.

Эки шынарлыг сигенни алыры-биле сигенни чогуур өйүнде кезип алыры шуптузу ол эвес. А эң-не чугула үүл болза, сигенни шынарлыг болгаш шын кургадыры, ону үр хуусаада үрелбейн турар кылдыр сарааттаары болур. Дүргени-биле кургаткаш, шалыпкын ажаап алдынган сиген—эн бедик шынарлыг.

Чаъс суунга шыгып, өткен сигенниң шынары болгаш үнези бадып, чемиштиг чоруу кудулаар. Ынчангаш чаъстыг үелерде сигенни шалыпкын ёзу-биле кургадып, ажаап алырының аргазын ажыглаары тергиин чугула болуп, негетинип турар.

Бир эвес аяс хүнде эртен кестинген сиген 5—6 хире шактыг дургузунда кургаар болза, ону бөлүп болур. Ынчаар бөлген сигенни чаъс болу берзе, долгандыр хемчээли 5—6 метр хөпээн кылдыр бөле салыр. Ол хөпээн болза, сырый болгаш чаъс суу өдүп шыдавас кылдыр хөпээнетинген болур ужурлуг. Кажан чаъс эрттип, аязырга, демги хөпээннерни дедир кургадыры-биле чада салыр апаар. Бир эвес анаа-ла бөлүп каан болгаш кескен сигенниң кырынга чъас суу дүшкен болза, чаъс эрттип, сиген бичии-ле кевий бээрге, ону аңдарары чугула. Чаъс соонда аңдарган сиген болза, дүрген кургаар болгаш шынары кудулавас болур.

Кургатынган сигенни кандыг-даа озалдадыышкын чокка, ол-ла хүн бөлүп сарааттаары чугула. Сигенни сарааттап турарының үезинде чаъс суу эртпес кылдыр чыпшыр базар херек. Бир эвес бо арга-биле сигенни кургадыры болдунмас апарза, сигенни аскыга, серилер кырынга кургадыр апаар, аскыларга болгаш серилерге сигенни кургадырда кылын эвес, а сигенни агаар салгын өттүр шаап турар, чаъс суу ызыртынмайн төктүп бадып турар кылдыр салыр.

Бо бүгүден аңгыда база бир янзы арга бар. Сигенниң кургазары бергедеп, шык хевээр туруп берзе, сигенни сарааттаарда өргеннерден тилган чадырны долгандыр салгаш, оон соонда кырындан база салыр. Ол чорук болза, ортузундан салгыннаашкынның ачызы-биле өл сигенниң чоорту кургаарын болдурар. Оон аңгыда өл-шыгы улуг сигенни сарааттаарда ооң аразынга шагбанны, уруктарны, тараа саванын суккулап каап болур.

Бо арганы ажыглап турарының үезинде сараатты элээн чиңгелетпишаан, бедидери чугула. Үүге дээрге, сарааттаанының соонда сигенниң кургаары дүрген болур.

Өл-шыгы улуг сигенни мыңдыг аргалар-биле сарааттап турганының үезинде 50 сантиметр бедиткеш ле бир тонна хире сигенге 2—3 килограмм хемчээлдиг дустан чашканнап каар болза, улам эки болур.

Бо ажылдарны чорудуп турган, бистиң областың колхозтары, совхозтары болгаш өске-даа ажылагый черлери агаар-бойдустуң чаашкынныг үезинде-даа сиген белеткээриниң доктааткан планнарын эки шынарлыг кылдыр долдур болгаш ажыр күүседир аргалыг болуп турарлар.

П. УШАКОВ.

Өөр чылгының мастери

Чылгы Хемчиктиң шынаазын өрү ырай берген. Улуг чылгычы Монгуш Бюрбю эзериниң кырынга чайганы аарак, чылгызының соо-биле хап-ла каан. Ол чылгызын кончуг кичээнгейлиг хайгаарап чораан: үүдаа үүве болу бээрин канчап билир боор—шырыш иштинден бөрү үне маннап келгеш, аныяк бени коргудуп хойзупса, ооң соо-биле чылгы шуптузу маннажып чоруй барзы канчаарыл...

Ону болдурбас ужурлуг: чылгыда кулуннаар четкен белер база бар болгай, а оларны онзазы-биле хайыралаар херек.

Чылгычы аъдының тыныы тыртканш, эзенгилериниң кырынга хере тепкеш, харап көргүлээн. Ол чылгызын бодунуң билири бичии бүүрелчинче угландыр чорудуп олурган. Ооң чанында мал ижер суг база бар болгаш оъду кончуг эки. Чылгылар калбак кылдыр чатып алган чоруп олурганнар. Улуг эвес сарыг бе доктаап тура дүшкеш, бир-ле үүвени чыттап көргеш, оттап эгелээн. Ында оът-сиген четчир эки деп үүвени чылгычы часпаан.

Өөр чылгы одарга чаптып, тарап эгелээн, а чылгычы канчаар-даа аажок улуг инек даштың чанынга хап чедип келген. Аъдының тынын оон мойнунга арта каггаш, мынча деп чугаалаан:

—Сен оттап ал, а мен маңаа тапкылап алыйн.

Монгуш Бюрбю даштың чанынга улаштыр олурупкан. Булуттарны өттүр дээп турган хүн чайгы одарны хаяаландырып турган. Эрткен чылдың сигенин союп каапкаш, чаа ногаан үнүш-биле хевистелген ховуну хүннүң чырыы шыпкан.

Төрээн черниң ыржым шөлээн чурумалы Бюрбюга кайы хире үеліг дээр ону. Ол каш чылдың иштинде хүн санында-ла бо шынаага шаг-үени эрттирип турар.

Оът-сиген кургап, ыяштың бүрүлери саргара бээрге, чылгычыларга эн-не берге үе—кыш дүжүп эгелээр. Чылгыны хайыралап көөр, оларга дээре одарны тып бээр, бир эвес боран-шуурган болу берзе оларны ыжык черге тургузар—чылгычыларның сорулгазы бо. Кол үүве болза, чылыг-даа бол, соокдаа бол, дүне хүндүс дивейп одарда чылгының чанынга чоруур херек. Берге үе, ынчалза-даа ол элээн үр үеже эрте берген, оон ээп келири элек.

Монгуш Бюрбю тапкызының ыжын буруладыр дамзазын соруп олурган. Көк ыш оон шөйлүп үнүп, арыг агааргa кээшпе чытталып турган. Оон ырак эвес черде чылгылар оъттап турганнар. Чылгычының идегелдиг өөнүү — чавыс сынныг доруг Бюрбюнуң чанынче улам-на чоокшулап кел чыткан.

Даас кара кулун өөрүнден чарлып чоруп каан. Монгуш туруп келгеш, оон талазынче ыыткыр үнбиле алгырган.

Кулунчугаш тура дүшкеш, ынайбээр көрүнгүлээш, ырап чоруп болбас деп үүвени билген үүве дег өөрүнге эглип келген.

Хүн база-ла булуттун артынче чашты берген, ындыг болза-даа чылыг кежээ турган. Час эрттип, чай бодунуң эргезинче кирип олурган үе. Хаяаланган шынаа көтерип турган. Дүне хаттыг чаъс болу бээри магат чок дээш эзим чоогунда чаа одарлыг ыжык черге чылгыны эккээр турган.

Тоттур оъттап алган чылгыны оожум бөлгеш, көстүп чыткан ыжыкталыр черже сүрүп чоорупкан. Бодунуң халакчызы-биле ужуражыр деп Монгуштуң дугуржуп алган чери ол.

Өске одарда турар малдарны амдаа биче дуржулгалыг чылгычы Байыр-оол канчаар одарладыл турарын улуг чылгычы кежээ хайгаарап көөр ужурлуг турган. Ынчаарга дүне колхозтуң төвүнге чедип баргаш, малдың одарын таарыштырарының эргежок чугулазының дугайын колхоз даргазы-биле сүмележир херек. Шынап-ла бо чылын одар багай эвес, ындыг болза-даа, кулуннар боттарының деңгилдезин кудулатпас кыддыр оларга таарымчалыг байдалды тургузуп, ону экижидер херек.

Колхоз төвүнге хурал болур деп турган. Хуралга хову бригадаларының бригадирлери, фермалар эргелекчилери, колхозчулар чедип келген. Ол кежээ хову ажылдарының дугайын чугаалажып, чаа хүлээлгелерни ап турганнар. Монгуш Бюрбю бодунуң эштериниң чугааларын кичээнгейлиг дыннап олурган. Эрткен чылын Бюрбю төрүүр 54 белерден 54 кулуннарны алган. Бо чылын база-ла оолдаан бе бүрүзүнден кулунну менди алган.

Кандыг хүлээлгени алырыл? Эштериниң мурнунга ыядынчыг болбас төлээдө, сөглээн сөзүнге ээ болуру база чугула болгай деп Бюрбю бодап олурган. Хемчиктиң шынаазынга уйгу чок узун дүннүң дургузунда бодап алган үүвезин өөрээнинден эштеринге шуптузун чугаалап берип шыдавас ышкаш кылдыр аңаа сагындырып турган.

Бо чылын ооң бригадазы аныяк чылгычылардан тургустунган. Баштайгы үезинде Бюрбю оларга арай бүзүрел чок турган.

Кайы бир чылгычыга чылгыны ээлчег-биле хүлээдип берип тургаш — олар аныяк, дуржулгалыг эвес тур ийин деп үргүлчү бодунга чугааланып турган. Ындыг болза-даа, ооң айтыышкыннарын кызымаккай болгаш дыннаанары-биле күүседип турар чылгычыларны көргеш, Монгуш чоорту оожургап эгелээн. Ылангыя аңаа орлан эрес Чолдак-Хуна деп оол кончуг таарыжып турган. Хоочун чылгычы оларбиле беседаны үргүлчү чорудуп турган. Монгуш Бюрбю ажылдың чыгдынган дуржулгазын эштеринге күзелдии-биле дамчыдып берип турган. Чазын олар чөвүлел хурал кылгаш, төрүүр 64 белерден 64 кулуннарны ап, оларны бүрүн камгалап алыр деп шиитпирлээннер.

Хоочун чылгычы чугаазын төндүрерге, олурганнар үр-ле адыыр часкап турганнар. Монгуш хуралга олурган колхозчуларның ортузу-биле эрте кылаштааш, кудумчуга үнүп келген. Дээр булуттар-биле бүргетинген, хаттыг чаъс диргелип турган.

Күштүг хат-биле удетиргеи улуг чаъс болуру чадавас. Чаш кулуннарны ыжык черлерже сүрүп четигерлер ирги бе, а өске малдарны каяа канчаарыл деп Бюрбю дүвүрээзиниг бодаан. Хуралдың доостурун ол манаваан. Бодунуң аныяк өөнүктеринге дузалажыры биле далаштыг аъттангаш, хап чоруп каан. Ооң арнынче уткуштур күштүг хат хадып, ону дескиндир даавы шимээн үнүп-ле турган. Ындыг болза-даа, Бюрбю ол бүгүну тоовваан. Чылгычылар хүлээлгезин күүседип шыдаарлар бе чылгыдан малдар үстүп чоруй баржык ирги бе деп чангыс бодал ону оожургатпаан.

Турлаг бо-дур. Бюрбю бажыңчыгашка талаштыг кирип олурган. Улуг чылгычының дүвүрээн арнын көргеш, Белек ону оожургадырын далашкан:

—Шупту үүве менди-дир. Бүгү чылгыны ыжык черже өй-шаанда сүрүп киирген...

М. САЗАНАКОВА.

Колхоз баштаар чери чайгы чер аңдарылгазынче кичээнгей салбаан

Тыва областың тараажыларының башкы Сталинга чоруткан чагаазында чайгы чер аңдарылгазын июнь 10-да доозар деп хүлээлгени алган. Кызылдың көдээ районнуң Баян-Колда Сталин аттыг көдээ ажылагый артели чайгы чер андарылгазын чорутпайн турар. Июль 1-ге чедир бо колхоз чаңгыс-даа га чер аңдарып албаан.

Кызылдың көдээ районнуң МТС-зи чайгы чер аңдарылгазының дугайында колхоз-биле керээзин күүсетпейн турар. МТС-тиң 2 трактору ол колхозтуң тараа шөлүнде кандыг-даа ээ чок, хат, чаъска хөө бастырып турар. Бир эвес колхозка дуза чедирбес үүве болза, ол тракторларны өске колхозтарга аппарып ажылдатса кандыгыл? Анаа-ла ховуда каапкан турары кончуг таарымча чок болгаш керээ күүсетпейн турары окта болбас.

Бир эвес МТС-тиң тракторлары ажылдавас үүве болза, колхоз бодунуң тыруттар күжүн ажыглап тургаш келир чылдың тарылгазынга чер белеткээриниң хемчеглерин алза чогуур.

О. ДАНЧАЙ-ООЛ.

Совет шериг

Калбак делгем улуг чурттуң алдар-адын,
Хамаарышпас тускай турар чаагай чоруун,
Кайгамчыктыг эгээртинмес байлактарын
Халдакчыга кажан шагда хунаатырбас—

Үргүлчүде тиилелгеге бүзүрелдиг
Үлетпүрчин-тараачыннын улуг шерин.

Дээрбечилер шурап келзе, чылча шавар
Демиселге кандан быжыг, эглиш дивес,
Дээди күжүн делегейге кайгатырган,
Депшилгелиг улустарга хүндүлеткен—

Бөмбүрзектиң улустарын кадагалаан
Мөге, быжыг чөленгинжи маадыр шериг.

Социалистиг күрүнениң эрге-ажыын,
Совет чоннуң тургузукчу тайбын херээн,
Үреп-талап узуткаар дээш келип келир
Үптекчини согарынга белен турар—

Арыг, шынчы, сталинчы мөзү сингген
Ада-чурттуң таңнылчызы Совет Шериг.

Д. БИЧЕ-ООЛ.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязының хагдынганы

БЕРЛИН. (СЭТА-ның тускай корреспондентизи). Июль 6-да Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязы бодунуң ажылын доосканн. Ол сессия болза, Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүннеринге чаа кандидаттарының дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң киприп келген бижиин бадылаан. Герман айтырыының талазы-биле дөрт күрүнелериниң чазактарынга болгаш бүгү улустарга кыйгырыгны; япон айтырыын тайбың ёзу-биле шиитпирлээриниң талазы-биле резолюцияны; Кореяда дайынны озалдадыышкын чокка соксадырының дугайында резолюцияны ук сессия хүлээп алган. Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң 1952 чылдың апрель 1-де Ослога болган хуралынга үндүрген бактериологтуг дайынга удур кыйгырыгның бижимелин болгаш улустарның тайбың камгалалының көнгрезин бо чылдың декабрь 5-те Венага чыылдырар дугайында кыйгырыгны Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлели бадылаан.

(СЭТА.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыглары

Дөрт күрүнелерниң чазактарынга болгаш бүгү улустарга

БЕРЛИН. (СЭТА). Дөрт улуг күрүнелерниң чазактарынга болгаш бүгү улустарга мооң адаанда кыйгырыгны Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязы үндүргеп.

Гитлержи корум-чурумну чылчашапканының соонда 7 чылдар эрткен-даа болза, Германия-биле тайбың керээзин ам-даа чарбаан болуп турар.

Герман айтырыын тайбың ёзу-биле шиитпирлээриниң талазы-биле онза харыысалганы Потсдам дугуржулгазын ёзугаар боттарынга алган дөрт улуг күрүнелер—Американың Катышкан Штаттарының, Францияның, Великобританияның болгаш ССРЭ-ниң чазактарын Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели бүгү делегейниң миллион-миллион хөрээжен болгаш эр кижилериниң тура-соруун илередири-биле кыйгырып тур.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели болза, оларга—ол харыысалганы боттарынга долузу-биле болгаш коллективтии-биле алырының шагы келген дээрзин медеглеп тур.

Ол хүлээлгеге долузу-биле чөрүлдешкек болуп турар Боннга болгаш Парижке май 26-да болгаш 27-де чардынган чаңгыс талалыг дугуржулгалар болза, чаңгыс талалыг хемчеглерни алырын болдурган: олар болза, милитаризмни болгаш фашизмни катап тургузарын, Германияның болгаш Европаның башкаланчак чоруун ханыладырын база бүгү-ниитиниң чепсек дүжүрериниң сорулгазы-биле кандыг-даа боттуг күжениишкиннерни кылырынга моондактаашкынны тургузарын айтып турар.

Дугуржулганы чугаалажыышкынарны кылып тургаш чедип алыр дээрзинге быжыг шиитпирлиг чорук чок болур болза, дайынның айылын тургузар дээрзин улустар эки билип турар.

Дөрт күрүнелерниң герман айтырыын тайбың ёзу-биле шиитпирлээриниң бүгү-ле шиитпирлерин хүлээп алыр сорулгалыг конференциязын озалдадыышкын чокка чыылдырары—эң дээре шиитпир болуп турар деп Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели санап тур.

Эң дээре шиитпир болза, немец улустуң ортузунда, хостуг соңгулдаларны чорудуп тургаш, бодунуң чаңгыс-аай чоруун боттандырары болгаш гитлержи Германияның оларга удур дайынны чорудуп турганы бүгү-ле күрүнелер-биле тайбың керээзин чарар чазаан боттарынга тургузуп алыры болур деп ол көрүп тур. Катышкан, демократтыг, хамаарышпас болгаш тайбыңга ынакшылдыг Германияның тускай турар эргезин ук керээ хүлээп алыр ужурлуг.

Кандыг-даа шериг сүлчээлежилгезинге кирбезиниң дугайында Германияның хүлээлге алыр ужурлуг ол керээзи болза, даштыкының ээлеп чагырар шериглериниң турар хуусаазын болгаш негелделерин тодаргайы-биле көргүзер. Айыыл чок чорукту, дем-катыжыышкының болгаш хамаарышпас чоруктарын хүндүлежириниң үезинде боттарының оон ынайгы салым-чолун Европаның улустары боттары шиитпирлээринге ол керээ деткимчени кылыр.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели болза, дөрт улуг күрүнелериниң чазактарын кыйгырары-биле кады бүгү чурттарның улустарын база-ла кыйгырып тур. Боннга болгаш Парижке чардынган дугуржулгаларны күштүг кылдыр бадылаарын болгаш күүседип боттандырарын болдуруп болур айыылдыг чорукка удур идеяларның болгаш шажын-чүдүлгелериниң хемчээл, ылгал-даа хамаан чокка калбарган хөй-ниитиниң санал-оналының улуг шимчээшкининге болгаш алдынып турар янзы-бүрү хемчеглерге Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели байырлап турар.

Бүгү-ле чурттарда, эң ылаңгыя Германияда серемчилелдиг, дилим хөрээжен болгаш эр кижилерни, ол айыылдыг чорукту ойтур шаап, болдурбас дээш боттарының күжениишкиннерин катыштыраачыче чүктүп турар кижилерни; ол дугуржулгаларны күштүг кылдыр бадылаарының харыысалгазын хүлээнген боттарының чагырыкчыларындан, удуртукчуларындан ийикпе парламентилер кежигүннериниң отчётту негеп турар кижилерни бодунуң деткип турарын ол бадыткалдыы-биле бүзүредип турар.

Ажыктыг ажыл-чорудулганың кандыг-даа доктар-моондак чокка улам сайзырап калбарарынга шупту-ла кижилериниң аразынга демкатыжыышкынныг кады ажылдажылга эргежок чугула дээрзин Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлели байырлыы-биле медеглеп тур.

Ол болза, эң ылаңгыя Германияда, Англияда, Францияда, Италияда, скандинав чурттарында болгаш Германия-биле кызыгаарлажып турар бүгү-ле чурттарда профэвилелдерин, партияларны, организацияларны, хүрээ-хиттерни кыйгырып тур; келир үези, кезээ-мөңгезин-биле узуткатынар чорукка таваржыы болур өзүп орар салгакчыларны ол кыйгырып тур. Ол болза, бүгү делегейде бүгү кижилериниң шупту-ла одагларының кырында диргелип келген турар айыылдыг чорукту медереп билип турар кижилерни, ындыг кара-айыыл болза, чайлаш чок эвес деп санап турар болгаш амгы үедеги шынгыыраашкынныг чорук болза, улустарның кады чугаалашкаш, кады шимченириниң хевирлерин тыварының талазы-биле тывынгыр аргаларынга улуу-биле идегээрин негеп турар деп санап-ла турар кижилерни кыйгырып тур.

Улустар болза, боттарының бүгү-ле күштерин катыштыргаш, чоокку айларның иштинде чаңгыс талалыг дугуржулгаларны күштүг кылдыр бадылаарынга, моондактап шыдаар болгаш немец улустуң тускай айыыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга болгаш оларның национал эрге-ажыктарынга харыылап турар тайбың ёзулуг шиитпирлерни үндүрери-биле доостур дөрт күрүнелериниң конференциязын чыылдырарын чедип ап шыдаар.

Японияны катап боо-чепсеглээринге удур, демократтыг Япония дээш

БЕРЛИН. (СЭТА). Японияны катап боо-чепсеглээринге удур, демократтыг Япония дээш демиселдиң дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязы дараазында резолюцияны хүлээп алган:

Катышкан Штаттарның күткүлүбиле Сан-Францискога чардынган керээге болгаш айыыл чок чорук дугайында япон-америк керээге, оларның күштүг болганының соон дарый (1952 чылдың апрель 28) ийи ай эрткенде япон улус тодаргайы-биле удурланып үнген болгаш ук керээлер япон улустуң амыдырал эрге-ажыктарынга болгаш тайбың хөгжүүр дээн күзел-үүткүлү-биле мырыңай дүүшпес, албадалдың керээлери-дир деп япон улус санап турар.

Ук керээлерге болгаш оларны улаштыр үнген чагырыкчы дугуржулгаларга япон улустуң удур демиселин бүгү делегейде миллион-миллион кижилер деткип турар, чүге дээрге ук керээлер үүгле япон улустун, Азияның болгаш Оожум океанның улустарының тайбың хөгжүлдезинге айыылдыг болуп турар эвес, харын делегейниң өске-даа улустарынга база айыылдыг болуп турар.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң 1951 чылдың ноябрь 1-ден 6-га чедир Венага болган сессиязынга хүлээп алдынган резолюциязының ылап шыныын оон соонда болган болуушкуннар бадыткааннар, Японияда боо-чепсеглээшкиннің дүрген өзүлдези, Катышкан Штаттарның ээлеп чагырган шериглерин ам-даа ында тудуп турары болгаш япон девискээрде хөй санныг шериг баазаларын тургузуп турары. Чан Кайшиниң чалча чазаа-биле тайбыңның керээзи дээр керээни американнарның деткимчези-биле чарып, ат салганы Японияны агрессияның сууру кылдыр ажыглап турарын тодаргайлап турар.

Азияга дайынның нептереп болурунуң ол айыылы-биле чергелештир Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң санап турары болза:

—Сан-Францискога чардынган керээ болгаш аңаа үндезилетинген дугуржулгалар чөптуг эвес, чүге дээрге олар мурнунда туруп турган улустар аразының дугуржулгаларын херекке албааннар; оларны бүгү сонуургалдыг күрүнелериниң ат салганы ёзулуг керээ-биле солуур ужурлуг.

Ук керээ мындыг-мындыг үүлдерни көрген турар:

а) эжелеп чагырган бүгү шериглерни үндүрери болгаш Японияга даштыкының шериг баазаларын тургузарын хорууру;

б) япон улустуң бүрүн тускай турар чоруу болгаш оон демократтыг, тайбың байдалга хөгжүүрүнүң эргежок чугулазы.

Милитаризмниң болгаш дайынның күштеринге удур, тайбың, хамаарышпас чорук болгаш демократия дээш маадырлыг демисежип турар япон улуска Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели байыр чедирбишаан, оон демиселин деткиир төлээде бүгү-ле күштерни салырын Азияның болгаш Оожум океанның өске бүгү улустарын кыйгырып тур. Ол чоруктуң аайы-биле олар боттарының тайбың болгаш демократтыг хөгжүлдезин хандырарлар. Сан-Францискога чардынган керээ ёзулуг тайбыңның керээзи-биле солутунган турзун дээш Сан-Франциконуң керээзинге ат салган бүгү чурттарны болгаш тайбыңга ынакшылдыг улустарны эрес-дидим демиселче Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели кыйгырып тур.

Азияның болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының 1952 чылдың күзүнүнде Пекинге болур конгрезин чыылдырар сорулга-биле тайбыңның болгаш демократияның күштерин мобилизастаар дээш бүгү-ле күжениишкиннерни салырынче Азияның болгаш Оожум океанның улустарын Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели кыйгырып тур. Японияның болгаш Азияның база Оожум океанның өске-даа чурттарының мурнунда туруп турар айтырыгларны чөптүү-биле шиитпирлээринге ук конгресс улуг дузалыг болур.

Кореяда дайынны соксадыр дугайында

БЕРЛИН. (СЭТА). Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязынга Кореяда дайынны соксадырының дугайында айтырыг талазы-биле резолюцияны үндүрген. Резолюцияда чугаалап турары болза:

Тайбың чурттакчыларны кыргыпхыдыыры-биле, туттурган шериглерни өлүрери болгаш баык көрүп аажылаары-биле, камгалал чок хоорайларны массалыы-биле бомбалап турары-биле, напалмны* болгаш хоранныг хейлерни ажыглаары-биле тайылбырлатынар кадыг-дошкун дайын Кореяда ам ийи чыл ажыг үргүлчүлеп келген.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели болза, аңаа кииртинген документилерни таныжып көргеш, Кореяга оон-биле чергелештир биологтуг чепсек база ажыглатынып турган дээрзинге бүзүреп көрген. Америк чепсектиг күштер болза, Кыдатка удур агрессчи үүлгедиишкиннерин калбарттып турар, ол чорук болза, чөрүлдээни калбартырының айыылын тургузуп турар: Кыдаттың дыка хөй хоорайларын бомбалаанының соонда, кыдат девискээрлерге биологтуг чепсекти ажыглаанының соонда, атомнуг чепсекти ажыглаар дээрзиниң дугайында чаңгыс эвес удаа кыжаныышкыннарның соонда — Соңгу-Чөөн Кыдаттың үлетпүрүн ток-биле хандырып турар Ялуцзян хемде суг күжү-биле ажылдаар электри станцияларынче чоокта чаа агаардан халдаан чорук болза, тайбынчыдыганы тургузарын бергедээшкинге таварыштырары-биле өжегээр кылган үүлгедиишкин болур.

Америк шериг командылал черинің Кореяда ажыглап турары дайынны чорударының аргаларының, тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарның сорулгазынга доктаамалы-биле моондактап турарының харыысалгазын чүгле Катышкан Штаттар эвес, Кореяда иштики конфликтиге Катышкан Нацияларның ужур-дүрүм чокка чаржалажырын деткип турар болгаш КНО-нуң Уставында айтып турар тайбың сорулгаларга КНО-нуң мурнундан чорудуп турар чорудуушкуннары чөрүлдешек болуп турар америк дээди командылалга боттарының чепсектиг күштерин берген чурттарның чазактары база-ла үүктеп турарлар.

Корей улустуң хилинчектениишкинин соксадып, тайбыңны камгалаар төлээде мооң адаанда үүлдерни негээринче Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели бүгү улустарны кыйгырып тур:

1. Делегей эргелерин болгаш чаңчылдарын хүндүлээринге үндезилээш, тайбынчыдылганы чарып турган дайын чорудулгазын озалдадыышкын чокка соксадырын; туттурган шериглерни дедир эгидериниң айтырыында америк төлээлериниң үндезин чок хоозун негелделериниң тайбынчыдылганы тургузары хамааржып турар.

2. Бактериологтуг дайынның чепсектерин ажыглаарын хоруп турар, 1925 чылдың июнь 7-деги Женева протоколун бүгү чурттарның күштүг деп хүлээп алырын болгаш ону сатыырын.

Бо эң чоокку сорулгаларны чедип алыр чорук болза, тайбың болгаш шынчы шиитпирлээшкинни кылып тургаш, корей улустуң хостуу-биле илереткен тура-соруун хүндүлеп карып тургаш, Кореяга быжыг тайбыңны тургузарының база оон левискээринден даштыкы шериглерни үндүреринің аргаларын берип турар. Ол ышкаш кадыг-дошкун чорукту болдуруп турар массалыг узуткаашкыны болдурар чепсектиг ажыглап турар дайын болур Кореяда дайын болза, делегейниң бүгү улустарынга шынгыы сагындырыышкын болур.

Улустарның тайбың камгалалының конгрезин чыылдырар дугайында

БЕРЛИН. (СЭТА). Улустарның тайбың камгалалының конгрезин чыылдырар дугайында мооң адаанда кыйгырыгны Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели үндүрген:

Кореяда дайынны үргүлчүлевишаан турар чорук, массалыы-биле узуткаарының чепсектерин ажыглап турары, герман болгаш япон милитаризмни катап тургузуп турары, нацияларның хамаарышпас чоруунга удур күчүлээшкиниң аргаларын ажыглаар чорук болза, бүгү-ле кижилериниң харын-даа дайынның айылын амдыгаа чедир билбейн турган кижилериниң безин дүвүрээзинин болдуруп турар.

Дыка хөй чурттарның улустары болза, оларның сеткил-туразын-даа барымдаалавайн, бүгү-ниитиниң дайынынче хаара туттура берип болурунуң айылын медереп билип турар апарган.

Массалыг узуткаашкынны кылырының чепсектерин хоруурун, бүгү-ле чепсектерни шынгыы хыналда-биле кызырарын болгаш Тайбыңның Пактызын чарарын чүс-чүс миллион эр болгаш херээжен кижилер негээннер.

Парламентилерде, профэвилелдеринде, политиктиг, социальдыг болгаш шажын организацияларында тайбыңны камгалаарынга таарышкан чаа-чаа сагыш-сеткил көдүрлүп, калбарып турар. Бо бүгү күштерниң кады ажылдажылгазы болза, болуушкуннарның чорудулгазын өскертип, тайбыңны хандырып болур болгаш эргежок чугула.

1952 чылдың декабрь 5-те Венага улустарның тайбың камгалалының конгрези ажытынар. Канчаар-даа аажок калбарыышкынныг улустуң санал-оналын алыр чорук болза, аңаа бүгү чурттарга белеткенир чорукту хандырар.

Кандыг-даа үзелдиг болгаш шажын-чүдүлгелиг эр, херээжен кижилер, аңаа катыжып, ужуражыңар! Чугаалажып, көрүңер! Шиитпирни тывыңар! Ол тергиин улуг ассамблеяга баар боттарыңарның төлээлериңерни шилип, соңгуңар!

Тайбыңга силериниң тура-соруунар илеретинген турары хереглетиниң турар-дыр.

Улустарның тайбың камгалалының конгрези болза, ниитизи-биле тодаратынар сорулгаларны чедип алырынга, чепсек дүжүрерин, айыыл чок чорукту болгаш хамаарышпас чорукту, боттарының амыдыралының хевирин хостуу-биле шилип алырын болгаш бүгү делегей байдалында шынгыыраашкынны кошкадырын хандырарын күзеп турар кандыг-даа угланыышкынныг болгаш бөлүктү кижилерни болгаш кандыг-даа ассоциацияларны катыштырар.

Улустарның тайбың камгалалының конгрези болза, күш көргүзер чорукка үндезилетинген шиитпирлерни чугаалажыышкыннарның тиилээрин күзеп турар кижилерни шуптузун катыштырар.

Тайбың камгалатынып болур!

Тайбын камгалатынган турар ужурлуг-даа!

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының июль 6-да медээлеп турары болза:

Дүүн хүн фронтунуң аңгы-аңгы участоктарынга корей Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачыларының кезектери-биле кады тус черге ужурдузалыг тулчуушкуннарны чорудуп турган болгаш дайынның дириг күжүнге база техниказынга когаралды таварыштырган.

Бо хүн бистиң зениттиг кезектеривис болгаш дайынның самолёттарын кедеп адар адыгжы-аңчылар барыын болгаш чөөн талакы эриктерде чурттакчы чоннуг черлерни бомбалаарынга болгаш пулемёт-биле боолаарынга киржип турган дайынның 4 самолёттарын аңдара аткан.

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң Армиязының Кол командылалының июль 7-де медээлеп турары болза:

Дүүн хүн фронтунуң аңгы-аңгы участоктарынга бистиң катыжыышкыннарывыс тус черге ужур-дузалыг тулчуушкуннарны дайынга удур чорудуп турган.

Барыын талакы болгаш Төп фронтуларга Коранпхо база Кымхва районнарга бистиң шериглеривистиң туружунче дайын хөй удаа атакаларны кылган.

Бо хүн бистиң зениттиг кезектеривис болгаш дайынның самолёттарын кедеп адар аңчы-адыгжылар чөөн болгаш барыын талакы эриктерде чурттакчы чоннуг черлерни кадыг-шынгыызы-биле бомбалаарынга болгаш пулемёт-биле боолаарынга киржип турган дайынның 5 самолёттарын аңдара аткан.

(СЭТА).

Кореяда тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелдиң корреспондентизиниң Кэсондан июль 4-те дамчытканы болза:

Кореяга тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны чорудуп турар төлээлериниң 3-те болуп эрткен генералдыг хуралынга корей болгаш кыдат тала болза, туттурган шериглерни катап хынаарын болгаш ийи талаларның туттурган шериглериниң чурттап турар черлерин, оларның национальын айыткан дензыларны оларга чаныып барып, тайбың амыдыраарының аргазын бээри-биле катап хынаарын сүмелээнвер. Ол санал болза, тайбынчыдылга дугайында дугуржулганың 51 болгаш 52 үүлдериниге үндезилетинген саналдар болуп турар. Тайбынчыдылга дугайында бо дугуржулга күштүг болуп эгелээшиниң үезинде кайы-даа талаларда турар туттурган шериглер болза, хостатынган болгаш дүргеш-биле катап дедир эгитинген турар ужурлуг. Ол туттурган шериглерни хостаарын болгаш дедир чандырарын тайбынчыдылга дугайында бо дугуржулганы чарарының мурнунда чоорлуг талаларның солушканы болгаш хынап көргени дензыларга үндезилеп чорудар ужурлуг деп 51 дугаар үүлде айтып турар.

Туттурган шериглер дедир чаңганының соонда корей дайынына катап киришпес деп 52 дугаар үүлде айтып турар.

Төлээлериниң бо хүнгү хуралынга хааглыг хуралды кылыр дугайында үүп келген саналды американнар хүлээп алганнар. Чүге, дээрге, корей болгаш кыдат тала болза, төлээлериниң хуралын хааглыг чорудар дугайында саналдааннар.

Ол хуралдарга чугаалашкан үүлдер чарлатынмас болур болгаш ол чажыт хурал болза, хүн айтырыылда турар айтырыг шиитпирлетингиже чедир ийикпе азы бир таланың ажык хуралды негеп келиринге чедир үргүлчүлээр дээрзинге олар база-ла чөпшээрешкеннер.

(СЭТА)

Бельги шахтёрларның ажыл соксадыышкыны

БРЮССЕЛЬ. «Драпо руж» солунуң медеглеп турарын ёзугаар алырга, Эно провинцияның хөмүр даштыг Боринаж болгаш өске-даа рэйоннарынга 25 мүн шахтёрлар ажыл соксадыышкынын кылганнар. Ажыл соксатканнар ажылдың байдалын экижидерин негеп турар.

Бельги парлалганың медеглеп турарын ёзугаар алырга, сөөлгү ийи неделияның дургузунда шахтёрларга өлүмнүг айыылдар барык-ла хүнүнүң болур апарган. Күш-ажылдың байдалын экижидерин, техниканың айыыл чок чоруун хандырарын, а ол ышкаш аварикларның буруулуг кижилериниге кеземче оналарын шахталар ээлериниң болгаш чазактан негеп турар шахтёрларның килеңнээшкинин улам-на улгатырып турар апарган.

(СЭТА).

Бүгү делегей херээженнериниң демократтыг федерациязының күүскомунун 13 дугаар сессиязы

БУХАРЕСТ. Бүгү делегей херээженнериниң демократтыг Федерациязының күүскомунун 13 дугаар сессиязы бо чылдың июльдиң 18, 19, 20 хүннеринде Бухарестиге болур деп медеглелди ында парлап үндүрген. Ук сессияга дараазында мындыг айтырыгларны чугаалажыр:

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязының шиитпирлери, улустарның тайбың камгалалының конгрезин чыылдырар дугайында кыйгырыг болгаш бүгү делегей херээженнериниң демократтыг Федерациязының сорулгалары.

Уруглар камгалалының бүгү-делегей Хүнүнүң түннелдери болгаш уруглар камгалалының талазы-биле ажылды күштелдириниң сорулгалары.

Херээженнериниң ден эргелиг чоруун камгалаар херекке херээженнериниң национал организацияларының сорулгалары.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң (1951 чылда үндүрген) күрүне чээшкининиң бижидикчилеринге

Бо чээшкинниң ойнаашкынныг бир дугаар тиражи 1952 чылдың июль 27-де Воронеж хоорайга болур.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң (1951 чылда үндүрген) күрүне чээшкининиң баштайгы он тираж бүрүзүнге мооң адаанда хемчээлдиг ойнаашкыннар таваржыр:

Чүс рубльдиг облигациязынга ойнаашкынның хемчээли	Чээшкиннин бир разрядынга		Чээшкиннин бүгү 342 разрядынга	
	ойнаашкынның саны	ойнаашкынның түнү	ойнаашкынның саны	ойнаашкынның түнү
25 000	1	25.00	342	8550.000
10.000	5	50 000	1710	17100.000
5 000	10	50.000	3420	17100.000
1000	100	100.000	34200	34200 000
500	1000	500.000	342000	171000.000
200	7984	1596.800	2730528	546105.600
шупту	9100	2321.800	3112200	794055.600

Айыткан хуусаага чедир ол чээшкинниң облигацияларын албаан бижидикчилер ойнаашкынның тиражынга киришпес, а 1953 чылдың апрель 1-ниң сөөлүнде облигация алыр эргези чок апаар.

Ажылчыннар болгаш албан хаакчыттар, тараачыннар болгаш колхозчулар!

Ол чээшкинниң облигацияларын алырда чээшкин бижиткен организациязындан чээшкинге төлээн түүнүнүң дугайында шынзылга болгаш көдээ Советтиң чээшкин талазы-биле төлээзинден алган № 52 форманың санажылга квитанциязын ажаалга кассазынга экеп көргүзери чугула.

Ажылчыннар болгаш албан хаакчыттар, тараачыннар болгаш колхозчулар ойнаашкынның тиражтарынга киржиңер!

КҮРАЖААЛГА КАССАНЫҢ ЭРГЕЛЕЛИ

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура амыдырал болгаш уран-чүүл киллистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарының, 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң—3—68, иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б01397 Облкүүскомнуң типографиязы